van het leven, uw mensch-zijn onder de kinderen der menschen u niet aan?

Of zult ge antwoorden: „Ja, maar mijn geboorte schonk mij *mijn leven*, en dat voel, dat geniet ik; maar van mijn Doop ontwaar of merk ik niets", gun dan een wedervraag.

Er zijn nadat ge als kindeke geboren waart, zeker tien, misschien twintig jaren verloopen, eer het mysterie uwer geboorte zich allengs voor u ontsluierde. Eerst wist ge ook daar niets van. Toen zijt ge allengs van een vader en moeder gaan hooren. Voortgaande hebt ge tot uw bevreemding ontdekt, dat ge er eens *niet* waart. Toen hebt ge een tijdlang den droom meêgedroomd, dat ge van elders in uws vaders huis waart ingedragen. En eerst toen ge ouder wierdt, is u allengs het geheimnis voor uw bewustzijn getreden, dat ge geboren waart uit uws moeders schoot.

In uw geboorte, die buiten uw wil en weten omging, lag dus ook een mysterie, *waar ge eerst niets van vermoeddet*, waar ge eerst niets aan gehecht hebt, en dat eerst van lieverlede voor u ontdekt is.

Wat zou het dan zijn, indien het zoo ook met *uw Doop* gelegen was?

Immers ook van dien Doop weten godzalige mannen en vrouwen, die allengs op hun dagen komen, te verhalen, dat ze eerst niets aan hun Doop hadden gehecht, niets van een mysterie dat daarachter en daarin lag, vermoed hadden: maar dat allengs en van lieverleê ook over dien Doop het licht voor hen is opgegaan. En dat ze toen ontdekt hebben, hoe die Doop niets minder dan die geboorte over hun leven heeft beslist, en dat zoo die geboorte hen opleidde tot hun *aardschen vader*, die Doop bleek een heilige band te zijn, die hen bond aan hun *Vader die in de hemelen is.*

Stel nu, *gij* merkt daarvan dusver nog niets; neem] aan dat het voor *uw* besef nog altoos staat, alsof die Doop niets was, dan een zekere plechtigheid, waarbij een mensch u water op het hoofd druppelde en eenige heilige woorden uitsprak; zoodat ge van een mysterie dat daarachter zou schuilen, van een heilige werking, die daardoor op u uitgeoefend zou zijn, nog niets ter wereld vermoedt; eilieve, dan staat gij immers tegenover uw Doop nog precies in dezelfde onnoozele conditie als een kind van zes of zeven jaar nog tegenover zijn geboorte staat, en dat er ook nog hoegenaamd niets van vermoedt, dat er in die geboorte zulk een diep levensmysterie zou schuilen.

En als gij dan tegenover diegenen voor wie het licht over het Doopsmysterie *wel* opging, u sterk uitliet, dat ge daar niets van geloofdet, zoudt ge dan veel anders zijn dan een kindeke van zeven jaar, dat aan zijn moeder vertellen wou, dat er van een mysterie bij zijn geboorte eigenlijk niets aan was?

Toegegeven moet, dat het Doopsmysterie voor u niets *kan* beteekenen, zoolang uw eigen persoonlijk geloof nog niet in dat mysterie indrong.

Maar als ge anderen, en daaronder godzalige mannen en vrouwen, u telkens hoort verzekeren, dat zij allengs in dit Doopsmysterie zijn ingeleid; dat het wel waarlijk bestaat; en minstens van even verre strekking is als het mysterie uwer geboorte; wat grond of recht zoudt gij dan hebben, om dit voor inbeelding te verklaren?

Veeleer moest dan reeds het gerucht dat er zulk een Doopsmysterie is, u prikkelen, om met heilige nieuwsgierigheid in dit mysterie in te dringen, en niet te rusten, eer ge er alles van wist.

En als ge dan u zelf bekennen moet, dat ge reeds als kind, soms *te* nieuwsgierig waart, om in het mysterie van de menschelijke geboorte in te dringen; maar schier nooit eenige neiging in u ontwaard hebt, om met een heilige nieuwsgierigheid achter het mysterie van uw Doop te komen, ligt dan niet hierin reeds een oordeel?

Het oordeel, dat de dingen des *vleesches* uw weetgierigheid sterker prikkelen dan de dingen des *geestes*.

En zou er dan niet in uw conscientie zelve een innerlijke prediking zijn, die u uw onverschilligheid ten opzichte van uw eigen Doop als uitvloeisel van de zonde van uw hart verwijt?

Of zult ge zeggen: Indien dan al mijn Doop mij iets ten goede toebracht, welnu, zoo *is* dit goede mijn deel, en zal mijn *nadenken* er over er weinig aan toedoen.

Maar dan mag toch gevraagd, of ge dan nooit gehoord hebt, dat uw Doop u ook wel eens *kwaad* kon doen? Van het heilig Avondmaal, het andere Sacrament, kwam u toch ook wel ter oore, dat men zich *een oordeel* kan eten en drinken. En zou dit dan ook niet met uw Doop zoo kunnen zijn? Zou men ook niet gedoopt kunnen zijn met een Doop, die ten slotte bleek, ons tot *een oordeel* geworden te zijn?

Ge zijt gedoopt *in Christus Jezus*. Maar van dien Christus staat het dan toch vast, dat reeds Simeon in den tempel van het kindeke Jezus profeteerde: »Deze wordt gezet tot een val of opstanding." En de heilige apostel getuigde van het Evangelie, dat het wel voor den één een reuke des levens ten leven, maar ook voor den ander een reuke *des doods ten doode* is. En als dan nu uw Doop u rechtstreeks met Christus in verband zet, kan het dan anders of er moet van tweeën één uit volgen: val of opstanding, oordeel of voordeel, de dood of leven?

En gaat zulks u dan niet aan?

Konden er dan uit dien Doop niet ook *verplichtingen* voor u voortvloeien, evengoed als er voor u verplichtingen voortvloeien uit uw geboorte uit die bepaalde ouders? Ja, zou het ook niet kunnen zijn, dat, evenals er voor u uit uw geboorte *rechten* voortvloeien, zelfs rechten op een erfenis, dat er ook zoo in uw Doop heerlijke rechten scholen, die voor u van het uiterste belang waren?

Zoo ziet ge dus wel, dat het er niets toe doet, of ge van uw Doop al zelf niets afwist en er niets aan toebracht, maar dat het voor u zaak blijft, ja, noodzaak is, om over uw Doop licht te vragen, in het mysterie van uw Doop in te dringen, en u op de hoogte te stellen van de verplichtingen en rechten die uit uw Doop voor u voortvloeien.

Te doen alsof uw Doop u niet aanging, is in elk geval iets ongerijmds.

Had nu in uw Doop alleen uw vader en de Dienaar des Woords iets aan u gedaan, zoo ware het nog minder.

Maar zoo is het *niet*.

Evenals in uw geboorte wel iets van uw vader en van uw moeder was, maar er in die geboorte veel meer nog *een daad Gods* was; die besloten had u in het aanzijn te roepen; bepaald had uit welke ouders, en waar, en op wat ure ge zoudt geboren worden; verordineerd had wat soort mensch, en van wat aard en karakter gij zijn zoudt; en toen op het juiste oogenblik uw ziel *geschapen* had, — zoo ook is het met uw Doop.

Ook in den Doop is wat uw vader deed en de Dienaar des Sacraments deed geheel verdwijnend bij de daad Gods in het Sacrament, die u liet geboren worden in de schaduw van zijn Genadeverbond, en niet in een Heidenland; die u uw aanzijn gaf in een gezin, waar de Doop nog gezocht wordt; die u deed inkomen in een kerk, waar zijn heilige Doop ook aan kinderkens bediend wordt; en die toen op het heilig oogenblik zelf zijn Sacrament tot *Sacrament* heeft gemaakt, door onder de besprenkeling met het water, zijn Goddelijke kracht in het Sacrament te laten werken.

Zonder een *daad Gods* is er geen *geboorte* van een menschenkind, en zonder een *daad Gods* kan geen kind des menschen *gedoopt* worden.

Wel is er soms *schijndoop*, gelijk er ook onder menschen een *schijn*geboorte kan zijn, dat er *niet* gedoopt is en *geen* kind geboren wierd. Maar daar reppen we nu niet van. We spreken van een *wezenlijken* Doop, gelijk we spraken van een *wezenlijke* geboorte, dat ge zeggen kunt: Er *is* een kind geboren, en deze mensch *is* gedoopt.

En dan is er *altoos* de daad *Gods*, zijn goddelijke werking, die niet ledig tot Hem wederkeert, maar die altoos, evenals de geboorte, ten zegen of ten vloek moet worden.

Een daad Gods, die in dit uw korte aardsche leven nog slechts even haar spoor teekent, maar die in veel sterker mate beslissen zal voor uw bestaan in de eeuwigheid.

Maak daarom aan die roekelooze onnadenkendheid hoe eer hoe beter een einde; en zeg het uzelven telkens en telkens weer: »Ik ben niet slechts geboren, maar ook gedoopt, en ook achter dien Doop schuilt een diep mysterie, waar ik voor nu en eeuwig mee te maken heb."

Waarmede ge te maken hebt, omdat in uw Doop, evengoed als in uw geboorte, God over u te beschikken heeft; vrijmachtig en souverein.

Zooals Hij geheel vrijmachtig en souverein, den één een *jongen* en den ander een *meisje* doet geboren worden, waarmede toch hun toekomst voor heel hun leven beslist is, en waaraan ze *niets* veranderen kunnen, zoodat noch de jongen ooit een meisje, noch het meisje ooit een jongen kan worden, zoo ook heeft uw God over u beschikt in den Doop.

Anderen werden *niet* gedoopt, gij wel.

Maar nu *zijt* ge dan ook gedoopt, en ge kunt nooit weer een *ongedoopte* worden.

Ge kunt uw Doop niet te niet doen. Ge kunt uw Doop niet ongedaan maken. En of ge al uw Doop vergeet; er niet aan denkt; ja, er tegen mort; het baat u alles niet, gij zijt en blijft *een gedoopte*, en naar uw Doop zult ge geoordeeld worden.

Alzoo toch spreekt de heilige apostel: »Zoo velen dan als gij in Christus Jezus gedoopt zijt, *hebt gij Christus aangedaan.*"

Voor zooveel ge uit uw vader geboren zijt, hebt ge uw vader aangedaan, d. w. z. draagt ge zijn naam, vloeit zijn bloed u in de aderen, rekent ge met zijn geslacht, en zult ge in de eere of smaad van uw vader deelen. Dat komt zoo, of ge wilt of niet.

En zoo ook hebt ge, zoovelen als ge in Christus gedoopt zijn, *den Christus aangedaan*, en wordt ge dus naar hem en met hem gerekend. En ook dat geschiedt zoo, of gij het wilt of niet wilt. En al naar ge het wilt of niet wilt, uzelven ten zegen of ten vloek.

KUYPER.

Amsterdam, 7 Nov. 1890

Jongstleden Maandag aanvaardde de heer Jhr. Mr. W. H. de Savornin Lohman zijn buitengewoon hoogleeraarschap aan de Vrije Universiteit, met een inaugureele redevoering over *de verhouding van het Recht, den Staat en de Overheid.*

Reeds op zichzelf was het een opmerkelijk feit, dat nu reeds een der kweekelingen van de Vrije Universiteit als hoogleeraar kon optreden. Dit toch is de aangewezen weg om allengs de onderscheidene faculteiten met mannen te bezetten, die uit één beginsel leven, door sympathie des geestes tot saamwerking geschikt zijn, en in een zelfde lijn de ontwikkeling der onderscheidene wetenschappen kunnen bevorderen.

Bedenkt men nu dat de Vrije Universiteit eigenlijk pas acht jaar geleden een eenigszins noembaar getal studenten ontving, en dat nu reeds in Jonkheer Mr. De Savornin Lohman een zoo rijp en degelijk geleerde uit haar kweekelingen den katheder betreedt, dan is er voorzeker oorzaak tot dank.

Geduld moest geoefend.

Het jagen van velen, om de katheders nu reeds te vermenigvuldigen, en er mannen heen te lokken, die *min of meer* sympathie betoonen, is uiterst gevaarlijk.

Christelijke sympathie toch is hier niet genoeg, er moet ook eenheid van wetenschappelijke opvatting onder de hoogleeraren dezer Universiteit zijn, en juist deze laatste eenheid zal men bij de kweekelingen van andere Universiteiten hoogst zelden aantreffen.

Wacht men daarentegen tot er uit onze eigen Universiteit mannen van talent en degelijke ontwikkeling voortkomen, dan groeit deze hoogeschool geleidelijk en is haar geestelijke eenheid voor de toekomst gewaarborgd.

Doch was reeds daarom het optreden van Jhr. Mr. De Savornin Lohman van eigenaardige beteekenis, niet minder trok het de aandacht door de kloeke, besliste en heldere wijze waarop hij tegenover het Staatsabsolutisme de „Souvereiniteit in eigen kring" handhaafde.

Natuurlijk kan een weekblad als de *Heraut* zulk een rede niet ontleden noch weergeven; en dit behoeft dan ook niet, daar ze door den druk gemeen wordt.

Toch spreken we onze warme ingenomenheid uit met den even bezadigden als bondigen, en niet minder bescheiden dan afdoenden betoogtrant, waarmeê de redenaar zijn pleit gevoerd heeft.

De zichzelf genoegzame Staat vernietigt het eigen karakter van het recht, voert onder het etiket van recht slechts wilkeur en dwang in, heft elk volkerenrecht op, en is de moord voor alle persoonlijke en burgerlijke vrijheid.

Den wortel van deze onhoudbare theorie achtte spreker in het Romeinsche recht te liggen, terwijl het Germaansche recht hem nog veel zuiverder overblijfsel vertoonde van het recht dat God in den mensch, als lid van een organisch, in onderscheidene kringen saamhangend, geheel had ingeschapen.

Iets wat echter niet worde verstaan alsof Jhr. Lohman pantheïstisch het recht uit de zich ontwikkelende menschheid naar buiten liet treden; uitdrukkelijk toch erkende hij, dat zonder de autoriteit van Gods Woord ook het Germaansche recht ons niet kan brengen waar we wezen moeten.

Schoon was zijn slot, waarin hij betoogde deswege voor deze studie der beginselen zulk een drang te gevoelen, wijl hij overtuigd was, dat alleen deze beginselen een bolwerk konden vormen, om ons Nederland voor de verzwelging in den revolutionairen stroom te behoeden.

Jammer slechts dat zulk een rede zoo kort moest zijn en dat daardoor noch het even deugdelijk recht eener republiek naast het vorstengezag tot zijn uiting kwam, noch ook de vertegenwoordiging van het volk kon besproken, als natuurlijke beperking van het gezag der Overheid.

Er zijn mannen in ons land, die in vier jaren tijds een lang eindweegs hebben afgelegd.

Bedoelde mannen stonden nog voor niet zoo lange jaren op een standpunt, dat aldus kon geteekend: Aangesloten bij de „Vrienden der waarheid"; doodvijanden van de Ethischen; schimpen op al wat Synodaal was; in predicatiën, op meetings schot op schot tegen den onhoudbaren toestand der kerk.

Na 1880 gingen deze mannen van het schieten met los kruit over tot een meer georganiseerd, actief optreden. Hun standpunt was toen ongeveer aldus: Aansluiting aan de Vrije Universiteit; een hooghouden van den Gereformeerden naam; actie in de kerkeraden; uiting van den wil om tegen de Synodale organisatie in verzet te treden; opkomst in Frascati om aan dezen wil gevolg te geven; en hartelijke instemming met de verklaring van de daar gehouden vergadering, dat met zoo goddeloozen toestand hoe eer hoe beter moest worden gebroken.

Zoo liep het tot in 1886, toen de kerk van Amsterdam in moeite kwam en men haar dwingen wilde om tweehonderd erkende Modernen tot het heilig Avondmaal toe te laten.

In verband toch met dit conflict doorliepen deze zelfde mannen toen drie stadiën in zeer korten tijd.

In het eerste stadium was het hunnerzijds een uitgieting van adressen van adhaesie. De warmste betuigingen van sympathie. Hartelijke verzekering van instemming. Onverdeeld en onvoorwaardelijk viel op aller steun te rekenen.

In het tweede stadium, toen men zag dat het ernst wierd, kalmeerde men; bond zich in; sprak minder; en riep reeds niet zoo luid; eindelijk wierd het grafstil; en zocht men heil in zwijgen

En in het derde stadium, nog geen jaar later, was men reeds zoover, dat men de Ethischen minder kwaad begon te vinden, en Modernen desnoods draaglijk, en alleen alle verwantschap met de echte en principieele Gereformeerden van zich stiet.

Toch werkte ook toen de conscientie nog.

Aan „meêDoen" dacht men wel niet meer, maar men verontschuldigde dit „niet-meêdoen" nog. Elders ging dat wel, maar in zijn gemeente *nog niet*. Men was er wel bijna, maar moest nog tijd van nadenken hebben. Men stond wel op den kant, maar had nog geen moed, om den sprong in het water te wagen. Anderen trokken hen aan de panden van hun rok achterwaarts. Ook had men vrouw en kinderen. De familie werkte zoo tegen. Kortom duizend verontschuldigingen, maar waarin althans de conscientie nog sprak.

Toen gleed men voort in het denkbeeld, om stellig *niet* meê te doen, en maakte men alzoo aanstalten, om zich in zijn nieuwe positie te schikken.

Men verliet hen met wie men dusver »vriend" was, en zocht aanraking met anderen wien men dusver vijand was geweest.

Toch ook dit aanvankelijk nog met een „nawerkende conscientie."

Vandaar dan ook toen de bekende feiten, dat men in dat stadium weigerde vacatuurbeurten te vervullen in een dorp waar een broeder om de Doleantie geschorst was. Dat men wegbleef van een vergadering, waar vonnis zou worden geslagen. Dat men zijn ontslag nam uit een bestuur, dat tot vonnis slaan zou overgaan. En ten leste, dat men óf niet teekende, of teekende met bijvoeging van *q. q.*

Maar in dat *q. q.* ging dan ook de laatste ritseling der conscientie slapen.

Eenmaal zoover gekomen, was men natuurlijk over de brug.

En toen wierd het op den boozen weg, dien men had af te leggen, van stappen loopen; van loopen rennen; tot het van rennen in het hollen sloeg.

En zoo vloog men toen letterlijk in ongelooflijk korten tijd deze navolgende stations voorbij: Gaan preeken in vacatuurbeurten van geschorsten of afgezetten; afraken van de Vrije Universiteit; een beroep aannemen in de plaats van een afgezetten broeder; Moderne leden voor het Avondmaal inschrijven; Ethischen en Modernen in zijn vacatuurbeurt laten preeken; vonnissen meê onderteekenen; zelf Doleerenden opsporen, aanbrengen en afzetten; hoofdelijken aanslag en plaatsgelden gerechtelijk van Doleerenden afeischen; processen van allerlei aard tegen zijn vroegere broeders op touw zetten; rekeningen van schadevergoedingen tegen hen opmaken; in predicatiën, en op vergaderingen, en in bladen op zijn vroegere broederen schimpen en smalen. En toen ten leste ook tegen zijn vroegere strijdgenooten geschriften uitgeven; en allerlei lasterlijke dingen hun nageven.

Tot er in het eind zelfs één althans is geweest, die zich aanstelde als kon hij uit vroegeren omgang en uit vroeger vertrouwelijk gesprek allerlei booze stukken te voorschijn brengen, die natuurlijk nog valsch wierden voorgesteld bovendien.

Verder kon men natuurlijk niet.

Toen was men aan wat de Engelschen noemen het *Terminus*-station, of wat wij zeggen, aan het eind van de lijn.

In haat, nijd en bitterheid wierden toen de pijlen gedoopt, die men op zijn vroegere strijdgenooten afschoot.

Zóó zelfs dat de Pailistijnen die het aanzagen, zich afvroegen: Zou wat meer karakter dien mannen wel kwaad hebben gekund?

Toch verwondert ons deze gang van zaken niet.

Deze mannen hebben één oogenblik in hun leven gekend, toen ze te kiezen en door hun keuze over hun verderen levensweg te beslissen hadden.

Toen, in dat oogenblik, bezweek hun het hart in den boezem. Ze hadden den moed niet. Ze dorsten niet. Het succes liep h. i. niet genoeg meê.

En zoo kozen ze toen *tegen*.

En door de keuze van dat éene oogenblik kwamen ze toen op de helling.

En toen *moesten* ze langs die helling wel afglijden.

Altoos voort en verder!

Weerstand bieden was onmogelijk geworden.

Het gescheiden kerkelijk leven van twee Calvinistische groepen in den lande, die beide rechtstreeks afstammen van dezelfde vaderen, is en blijft ons *Carthago delenda*, d. i. de onduldbare ergernis, op wier wegneming we rusteloos blijven aandringen.

Daarom verblijdt het ons, dat er weer levensteekenen ten goede komen.

De toon b.v. van de *Roeper* is een heel andere geworden.

Docent Wielenga heeft zijn historische studiën weer op zijn dege manier opgevat.

En *last not least*, in Middelburg en Leeuwarden heeft er een broederlijke ontmoeting tusschen de Gereformeerde kerkeraden plaats gehad.

Een drietal verschijnselen, dat hoopgevend mag genoemd.

Vooreerst toch doet de toon, waarin we spreken, zoo ongelooflijk veel af, en ware wel te wenschen, dat vooral Christen schrijvers, zich meer van hun verantwoordelijkheid ten deze doordrongen.

Als iemand in een tijdschrift van deze maand leest, dat de Doleantie *in ontucht* geboren is, en dat de *Doleerende kerken* „onechte kinderen" zijn, dan voelt hij terstond, dat hiermee om 't zeerst tegen den goeden smaak en tegen de broederlijke liefde gezondigd is. En al vat nu onzerzijds daar niemand vuur op, en al weet men, dat in sommige publicisten ook enkele *min* innemende hebbelijkheden te dragen zijn, toch doet zulk zeggen kwaad.

De toon waarin iemand spreekt komt uit de *stemming* van zijn gemoed; maar heeft ook de macht om die stemming nader te bepalen. Weet ik mij in een oogenblik van bitterheid te bedwingen, en een vriendelijk woord over mijn lippen te brengen, dan bluscht dit het onheilig vuur en redt mij van zonde. Maar ook, geef ik aan die bitterheid lucht, dan voed ik dit vuur en maak dat de vlam straks nog bedenkelijker uitslaat. Het is wat de heilige apostel Jacobus zegt: »De tong is ook een vuur, een wereld der ongerechtigheid; alzoo is de tong onder onze leden gesteld, welke het geheele lichaam besmet, en ontsteekt het rad onzer geboorte, en wordt ontstoken van de hel."

Niet dat we lofzingers van laffe zoetsappigheid zijn. Diezelfde apostel Jacobus wist in dienzelfden brief dapper en bondig te spreken, en zelfs te toornen met verterenden ernst. Dat merkt ge aan kapittel vijf wel.

Maar toorn krenkt niet. Uit God gewelde toorn veredelt zelfs. En manlijke moed verhardt nooit; maar wint.

De toon, de stemming gaat namelijk, ook in dien toorn door. Men kan aan zijn toorn een uiting geven, die door de keus der woorden kwetst en wrake pleegt, maar ook in zijn toorn een toon leggen, die de conscientie raakt en dus zegent.

Onze toon, onze stemming is de bijsmaak, dien de neiging en gezindheid van ons hart in ons woord mengt.

De toon kan uit de liefde, kan uit God, maar hij kan ook uit de zeltzucht en dus uit den Booze zijn; en al naar gelang onze toon het een of het ander is, bouwen we aan Gods heerlijk koninkrijk of breken we af.

Dit zegt nu de *Heraut* niet als een heilige onder zondaren. Als Farizeeër en Tollenaar tempelwaarts gaan, knielen wij liefst met den Tollenaar neder. Maar dit doet in niets ons recht te kort, noch heft onzen plicht op, om den gouden regel der Christelijke polemiek telkens weer te doen schitteren voor aller oog.

Er zijn kwetsende woorden, er zijn spotachtige uitdrukkingen, er zijn verdenkingen, er zijn teekenen van achterdocht, er is achterklap, er zijn laatdunkendheden, er zijn snorkerijen, er zijn vinnigheden, die in de Christelijke polemiek *altoos* contrabande zijn, en die niet *mogen* vergoelijkt.

Of dit onkruid door een hovenier van de Doleantie of door een hovenier van de Separatie gezaaid is, doet er niet toe, het moet uitgeroeid, uitgeworpen en met vuur verbrand.

En daarom is het nu zoo gunstig teeken, dat hier en daar *de toon* beter wordt. Beter toon verraadt een betere stemming. En betere stemming is een veldwinnen van den invloed van den Heiligen Geest.

Niet minder deed het ons genoegen, dat Docent Wielinga weer aan het woord kwam.

Hij is zoo thuis in de wordingsgeschiedenis der door Separatie ontstane kerken, en weet zoo kostelijk aan te toonen, dat Separatie voor deze kerken oorspronkelijk geen beginsel was.

Integendeel toonen de stukken, die hij voortbrengt, zoo dagklaar, dat men in 1834, evenals in 1886, niet met Separatie, maar met Reformatie in het instituut zelf begonnen is, en daarbij geheel hetzelfde standpunt innam, dat thans wierd ingenomen door de Doleantie.

Een punt, daarom van gewicht, omdat het toont dat de Separatie, toen men er door den nood gedrongen, toe kwam, allerminst als separatie bedoeld was; en niet minder omdat er uit blijkt, dat zoo de Doleantie thans acht zonder separatie te kunnen doorgaan, ze hiermee niet tegen 1834 overstaat, maar 1834 eert.

Doch hierover nader in de brochure, die over *Separatie* en *Doleantie* van schrijver dezes ter perse is en straks verschijnt.

Daarom nu nog slechts een kort woord over het derde goede en gelukkige verschijnsel, waarop we wezen, t. w. de toenadering te Middelburg en te Leeuwarden.

Gelijk men toch weet behoorde zoowel Ds. Klaarhamer als Dr. Wagenaar onder hen, die de snaar der Doleantie soms zoo sterk spanden, dat niet altoos alle gevaar voor springen denkbeeldig scheen. Juist echter omdat hierbij nooit particuliere liefhebberij of bitterheid des harten hen dreef, maar ze alleen onder de drijfkracht van hun beginsel handelden, sloot deze soms gespannen verhouding een innerlijk heimwee naar saamleven met de broederen en zusteren onder de Separatie geenszins uit.

En moge het nu al wat phantastisch zijn voorgesteld, dat deze actie uit Noord en Zuid eerlang heel het land verwinnen zal, toch juichen we haar van heeler hartetoe, en verbazen er ons nog altoos over, dat men in Amsterdam b. v. niet reeds lang gelijken weg opging.

Ds. Gispen is toch goedgezind genoeg en beschikt over genoegzamen invloed, om zoo iets mogelijk te maken.

Men is door een droeve historie elkander *te vreemd* geworden, en onzerzijds dient steeds beleden, dat ons verleden vóór de reformatie van 1886 hieraan zeer aanmerkelijk schuld heeft.

Al houdt men toch staande, dat er op den door de Separatie gekozen weg critiek viel te oefenen, toch had de daad van trouw en gehoorzaamheid, die uit de Separatie sprak, steeds beter geëerd moeten worden.

En nu onze koele houding tegenover deze Separatie jarenlang, ja, tientallen van jaren lang, een gevoel van miskenning en wantrouwen heeft gekweekt, is het zeer zeker Christenplicht der Gescheidenen ons dit niet toe te rekenen, maar evenzeer Christenplicht voor ons Doleerenden, om dit schuldige element steeds in rekening te brengen voor onze eigen conscientie.

Dat stemt zacht.

Dat doet balsem van goede reuke in den toon van ons woord vloeien.

Dat brengt op den beteren weg.

In de kerk van Christus hangt alles saam als in den gevel van een zelfde huis. Begint men aan de stoep, dan komt men vanzelf aan het deurkozijn, door het deurkozijn aan de deur zelf, zoo aan de opgaande muren, en de reparatie eindigt soms niet, eer ook de nok van het dak vernieuwd is.

Datzelfde geldt dus ook van de reformatie, die voor de kerk is wat reparatie is voor een huis.

Er trok iets scheef, dat recht moet gezet. En is men hiermee eenmaal begonnen, dan rust de arbeid niet, eer heel de huishouding der kerk op betere leest geschoeid is.

Vandaar dat de reformatie van 1886 nauwlijks uitbrak, of aanstonds gevoelden ook onze Diaconiën, dat er ook in onze Diaconie een andere geest behoorde te varen, en dat de eere van Christus' kerk eischte, dat ook dit ambt uit zijn geesteloos bureaucratisch karakter weer tot de hoogte van het heilige erf mocht worden opgeheven.

Vandaar de Diaconale Conferentiën, die wel geen recht tot besluiten hadden, maar toch lucht gaven aan den drang om tot een meer *geestelijk* Diaconaat te geraken. En vandaar ook een zoo kostelijk geschrift als „*Olie en Wijn in de wonden*", waarin zoo uitnemende wenken gegeven werden.

Onze broederen Diakenen *wilden* een anderen en beteren weg op; ze gevoelden zelven dat het niet blijven *kon* gelijk het was; en allerlei poging is dan ook aangewend, om op een ander spoor over te gaan.

Toch heeft men zich vergist, zoo men waande, dat dit zoo aanstonds gelukken zou, en de velerlei oorzaak die dit tegenhield lag voor de hand.

Diakenen gaan met geld om, en aan alle geld kleeft een macht, die ons ongemerkt beheerscht.

Bij de diaconie komt het ook op beheer en boekhouding aan, en daar de Synodale organisatie juist in die boekhouding steeds haar sterkte had gezocht, kon het niet anders of juist door dezen factor moest de Synodale organisatie sterk nawerken.

De diakenen komen keer op keer voor plotselingen nood en verlegenheid te staan, waarin gehandeld moet worden; en dan dwingt die nood vaak, om in het oude spoor te blijven loopen, ook waar men zelf wel anders willen zou.

Broederen diakenen worden genoopt alle menschen, die zich aanmelden, bij te staan,

en toch is hetgeen voor de Diaconie inkomt, op verre na niet voldoende om in al dezen nood te voorzien.

Particuliere liefdadigheid lacht velen nog altoos meer toe, dan hetgeen door het ambt gaat, en zoo wordt aan de Diaconie onthouden, wat haar toch eigenlijk toekwam.

En wat ook niet worde vergeten, door het onheilig Synodaal regime was nu eenmaal in de Diaconale vergaderingen een valsch *esprit de corps* gekweekt, dat zich keer op keer in jaloerschheid op de macht der dienaren en onderlingen openbaarde.

Dit gaf traditie. Een traditie, die nawerkte. En een traditie, die er met de Reformatie volstrekt niet op eenmaal uitsleet. Althans niet bij hen, die reeds jaren lang in diaconalen dienst hadden doorgebracht.

Zoo vindt men dan bij onze diaconieën thans tweeërlei:

Eenerzijds een ideaal streven om den Dienst der barmhartigheid tot *hoog geestelijk* peil te verheffen. Maar ook anderzijds een practische werkelijkheid die nog steeds tegen dit ideaal indruischt.

Hierdoor ontstaat het gevaar, dat het ideaal gaandeweg iets van zijn geestelijke schoonheid inboet, en dat de oude praktijk van onder de Synodale Organisatie hoe langer hoe meer inroest.

En dit zouden we een ramp noemen.

Toch baten hiertegen geen *maatregelen*.

Wat hier alleen helpen kan is een teeder, godvruchtig leven in de gemeenschap met God en met zijn Woord.

Moge het onzen broederen diakenen gegeven worden, om altoos in hun eigen persoonlijk leven het geestelijk ideaal hoog te houden; en draagt dan ook hun onderling verkeer steeds meer de blijken van heiligen zin, dan, maar ook dan alleen mag gehoopt op die machtige inwerking van den Heiligen Geest ook op hun ambtelijke bediening, dat metterdaad het *„postje"* van diaken van vroeger weer een *„ambt"* van diaken in Christus' kerk worde.

Een merkwaardig geschrift zond Ds. Ten Hoor, Christelijk Gereformeerd predikant te Franeker, in het licht.

Het zijn overdrukken uit een tijdschrift, die hij, eenigszins vermeerderd, nu gezamenlijk uitgat onder den titel »*Afscheiding en Doleantie*," en waarin hij een poging deed, om de beteekenis der beide richtingen, die aan deze namen gebonden zijn, nader toe te lichten.

Dat deze opstellen zich meestal tamelijk kras tegenover de Doleantie stellen; dat de schrijver vooral aan wat de *Heraut* ten beste gaf, niet veel heel laat, en schrijver dezes o. m. van Pantheisme en soortgelijke contrabande beticht, — laten we natuurlijk voor wat het is.

Zulk een critiek moet men kunnen dragen. Zelfs zien we die niet ongaarne.

In geen geval weerhoudt ze ons, om dat min lieflijke onzerzijds met een woord van waardeering te beantwoorden.

Want wat ons aantrekt in Ds. Ten Hoor's geschrift is, dat hij nadacht, dat hij onderzocht, dat hij studie van de zaak maakte, dat hij er zich moeite voor gaf, en dat hij bleek in te zien, hoe zulk een diepgaande quaestie allerminst met een paar groote woorden is uit te maken.

Reeds in zoover kan zijn studie dus vrucht dragen, als ze aan menigen oppervlakkigen dilettant een les van degelijkheid geeft. Doch ook afgezien van dit formeele nut, komt er hier en daar in zijn geschrift ook menige schoone opmerking voor; en wenschen ook wij met meer dan één van zijn aanmerkingen ons voordeel te doen.

Mochten we ons één enkele tegen-opmerking veroorloven, het zou deze zijn, dat Ds. Ten Hoor zich de moeite had kunnen sparen, om door onderlinge vergelijking van wat dezerzijds in den loop der jaren over de kerk en wat der kerke is geschreven wierd, de conclusie van inconsequentie te onzen laste op te maken.

Wanneer de geachte schrijver uit de schriften van Luther, Calvijn of wien ook, die jaren achtereen, in zeer onderscheiden verband, over de kerk schreef, allerlei uitdrukkingen wil opzamelen, en los van heur verband, naast elkaar wil leggen, zal hij zich het genoegen van dezelfde conclusie kunnen gunnen.

Doch wat zegt dit?

Of mag vergeten, dat de „kerk" in zoo velerlei verband, zin en beteekenis optreedt, dat men gedurig bij het gebruik van dit woord op een andere zijde van haar begrip te wijzen heeft?

KUYPER.

Uit de Pers.

Naar de *Zuid-Hollandsche Kerkbode* bericht is door den kerkeraad der Ned. Geref. kerk van Loosduinen onlangs onderstaand schrijven gericht aan de ambtsdragers onder de reglementen:

Waarde Broeder!

De kerkeraad der Nederd. Geref. Kerk (doleerend) siet zich tot zijn leedwezen geroepen tot u te komen met een woord van broederlijk-doch niettemin zeer ernstig vermaan.

't Is u niet onbekend, dat sedert Oct. 1887 ook te dezer plaatse de Reformatie van de zoo schrikkelijke gedeformeerde kerk door de genade des Heeren is aangevangen en sedert is bewaard en versterkt geworden.

Dit feit is van zeer veel beteekenis voor een ieder, die den Naam des Heeren belijdt.

De geschiedenis van deze Reformatie telt nog slechts weinige bladzijden; haar levensjaren zijn niet vele; maar hoe gering dit alles ook zij, toch bewijst dit weinige reeds overvloedig, dat de beschuldigingen, die eertijds tegen haar zijn ingebracht, volkomen onwaar zijn. Immers blijkt nu duidelijk, dat ze niet begeert *een nieuwe kerk* te stichten of zeer willekeurig verdeeldheid en scheiding teweeg te brengen tusschen hen, die leden zijn van het ééne lichaam van Christus, maar dat haar eenige begeerte is, dat de valsche en door Gods Woord veroordeelde eenheid tusschen belijders en bestrijders van het Woord en den Christus Gods, zal worden weggenomen; dat zij, *die den Naam des Heeren belijden*, zich ook alzoo naar het Woord des Heeren zullen openbaren, dat de gemeente des Heeren Gods Woord alleen als haar richtsnoer zal erkennen en zich voor Jesus Christus alléén als haar Heere en Koning zal nederbuigen. Dit is het eenige, wat wij begeeren. Naar onze innige overtuiging is dit de wil des Heeren, dien Hij in zijn Zijn Woord heeft geopenbaard, zoodat alles, wat daarmede in strijd is, zonde is voor God.

Wij schrijven u dit niet om op ontzelven te wijzen of ons zelven te verheffen boven hen die met de Reformatie geene gemeenschap willen hebben, of die den droeven moed hebben met ongeoorloofde middelen, meestal in het verborgene, haar te bestrijden. Het zij verre van daar! De Heere, die het hart keurt en de nieren proeft, weet hoe vaak ook in ons hart een stem weerklinkt, die ons aanklaagt van zonde en ongerechtigheid en die ons telkens roept tot diepe verootmoediging vanwege onze gedurige ongehoorzaamheid. Neen het is alleen de genade en onveranderlijke trouw des Heeren over Zijn volk, dat Zijn Kerk ontslagen is van de zondige banden, waarmede zij smadelijk was gebonden, dat zij aanvankelijk is verlost en bij deze verlossing is bewaard. Het is alleen de genade des Heeren, dat Zijn Kerk aanvankelijk is wedergekeerd tot de gehoorzaamheid aan Hem alleen, en dat ons de oogen zijn geopend voor den zondigen en diep schuldigen weg, dien wij tot dusverre hadden bewandeld. Het is alleen de genade des Heeren, dat ons hart bereidwillig is gemaakt om Hem te zoeken en in deten dienst Hem alleen te dienen. Wil ons daarom goed begrijpen. Wij prijzen niet ons zelven of ons werk u aan, maar wij vermanen u zeer ernstig, dat ge acht zult geven *op dit werk des Heeren* en op de duidelijke roepstemmen, die van Zijn Woord en werk ook tot u uitgaan. Uw voortdurend verzet noodzaakt ons u tegen te komen en te waarschuwen, dat uw weg niet is naar het Woord des Heeren. Gij, die geroepen zijt de gemeente des Heeren te dienen en te bouwen met het Woord des Heeren, gij die geroepen zijt de gemeente des Heeren te leiden in reehte wegen en te regeeren naar dat heilig en onfeilbaar Woord, gij handelt niet recht en zijt niet getrouw, wanneer gij Hem met den mond belijdt, maar tevens gehoorzaamt het Woord van nietige menschen, dat in strijd is met Zijn Woord. Uw weg is niet recht voor God die heilig en rechtvaardig is, wanneer gij hen, die begeeren naar Gods Woord alleen te leven, tegenkomt met geboden en insettingen van menschen, die in strijd zijn met dat onfeilbaar Woord. Uw weg is niet recht voor God, die alwetend is wanneer gij u schaart aan de zijde van hen, die belijders van den Christus Gods uitwerpen en van zich stooten als zoer gevaarlijke vijanden, met wien zij geen gemeenschap mogen houden, terwijl zij bestrijders van den Christus de broederhand geven. Wij bidden u, bedenk toch hoe zondig zulk een handelwijze is. Mogen de menschen die goed noemen en u daarom eere geven, Gods Woord veroordeelt haar, dewijl het ons verbiedt met desulken gemeenschap te houden. Bedenk, dat ook dit werk van u eenmaal in het gericht zal komen van den rechtvaardigen Rechter der wereld.

Daarom, waarde broeder, om uws zelfs wille vermanen wij u, dat gij toch ernstig zult toetsen op den weg dien gij bewandelt. De Heilige Schrift vermaant ons zoo herhaaldelijk toch niet te wandelen naar het goeddunken van *ons zondig hart*, maar alleen in dien weg, dien de Heere in zijn Woord heeft geopenbaard. De Heilige Schrift waarschuwt ons zoo ernstig, ons niet te verzetten tegen de duidelijke roepstemmen, die de Heere zoo herhaaldelijk tot ons zendt. De Heilige Schrift vermaant ons zoo ernstig, dat wij Gode meer gehoorzaamheid zullen bewijzen dan de menschen; dat wij ons voor Hem alleen zullen nederbuigen (Hand. 4 : 19e en 5 : 29e). Wil dan toch ernst maken met dezen onveranderlijken eisch van het Woord onzes Gods. Vergeet niet dat de Heere gezegd heeft: Een iegelijk dan die mij belijden zal voor de menschen, die zal Ik ook belijden voor mijnen Vader, die in de hemelen is (Matth. 10 : 32 en 33). Dit zoo ernstig en veelbeteekenend woord is u toch niet onbekend?

En indien gij nu nog in oprechtheid des harten gelooft, dat *gij* in den weg des Heeren zijt: maar dat *wij dwalen*; indien gij *verzekert, dat uw weg goed is voor den Heere*, maar dat *wij* in strijd zijn met des Heeren Woord, op hetwelk wij ons beroepen, duid ons dan dit woord van broederlijk vermaan niet ten kwade; maar ga dan ook niet voort met ons af te stooten; want dat is beslist in strijd met Gods Woord. Wil ons dan wederliefde bewijzen en in broederlijken trouw ons uit Gods Woord van onze dwaling overtuigen.

Maar indien het u wellicht nog duister is en gij in onzekerheid verkeert, *welke weg naar Gods Woord* is, laat dit woord van broederlijk vermaan u dan nog mogen waarschuwen, geen vrede te nemen met een *zorgeloos voortgaan* op den weg dien gij nu bewandelt. Meen niet dat deze onbeslistheid, dat deze onzekerheid ooit een oorzaak tot uwe verontschuldiging zal kunnen zijn. Gaarne zullen wij uwe bedenkingen, die gij mocht hebben, vernemen, en u, naar de mate van het licht ons geschonken, terwille zijn en antwoorden met des Heeren Woord. Maar bovenal bidden wij u toe, dat die onzekerheid u zal uitdrijven tot een biddend onderzoeken van dat Woord, opdat gij door des Heeren Woord en Geest geleid moogt worden tot een hiel dere kennis van Zijn wil en weg. Moge die onzekerheid u uitdrijven om met ernst het aangezicht des Heeren te zoeken en bij Hem in de gebeden aan te houden, totdat Hij ook over u een helder licht doe opgaan en gij, u nederbuigende in kinderlijken eenvoud voor Zijn Woord, alleen door Zijne genade met volle verzekerdheid, *oprecht* voor Zijn aangezicht moogt wandelen tot eere en verheerlijking van Hem alleen.

De Kerkeraad der Nederd Geref. Kerk (*doleerende*)
w. g. D. C. P. SLUITER, *pres.*
J. W. VAN EEK, *scriba.*

Loosduinen, 30 Juli 1890.

Dit schrijven is een model van uitnemend broederlijk vermaan; en dat ook kerkrechtelijk zich geen oogenblik op bedenkelijke paden waagde.

Wel jammer, dat de mannenbroeders aan wie dit schrijven gericht was *geen woord* geantwoord hebben.

Dit pleit tegen hen, evenals het tegen de ambtsdragers onder de reglementen getuigt, dat zij nog altoos zwijgen op Ds. Sikkels uitnoodiging tot een debat.

Hieromtrent lazen we in dezelfde *Kerkbode*:

De kerkeraad te Loosduinen zocht aanraking met hen, die als ambtsdragers in Christus' kerk geroepen, nog altijd onder den onchrijtuurlijken onchristelijken regel der synodale organisatie werkzaam blijven.

Vinde dit voorbeeld navolging op de wijze, die voor iedere plaats het meest geschikt mag geacht worden.

Altijd echter met den aandrang, om elkander *in tegenwoordigheid der gemeente* van ongelijk te overtuigen *uit Gods heilig Woord*.

Waar christenen wonen, zal men dezen broederlijken eisch toch niet *altijd* kunnen blijven weerstaan.

Wel werkt helaas het treurig voorbeeld van 's Gravenhage aanstekelijk, waar onder *twaalf* predikanten *met één* is, die zich geven wil, om *openlijk* over de kerk des Heeren met zijn broeder te handelen. Dit voorbeeld vond in Loosduinen getrouwe navolging. Maar *eindelijk eindelijk* zal in Zuid Holland dan toch wel *één* predikant of ouderling onder de reglementen als een *man*, als een *christen*, als een *krijgsknecht* van Christus aan de oproeping tot den kampstrijd *met het eenige wapen der Schrift* gehoor geven.

Of het *volk* dat God vreest, zal toch bij die mannenbroeders op verantwoording gaan aandringen. Er zullen toch nog wel christenen zijn, die oordeelen, dat men ons zoo niet *mishandelen* mag, maar dat wij op *terechtwijzing door Gods Woord* aanspraak hebben!

De Heere zij ons genadig!

Waar sturen de *zwijgende predikanten* het door hun voorbeeld heen?

Ook dit navolgen van Loosduinen zal 's-Gravenhage mede te verantwoorden hebben!

Hier is weinig tegen in te brengen.

En toch aan mannen die spreken en debatteeren kunnen heeft den Haag geen gebrek.

Zwijgen is hier blijk, dat men zich *zwak* voelt.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

De Kerkeraad der Nederd. Gereformeerde Gemeente te Vorden heeft in zijne vergadering op 3 November 1890, na vooraf met de Gemeente eene bidstond gehouden te hebben, tot herder en leeraar beroepen den Wel-Eerw. heer J. H. Houtzagers, bedienaar des Goddelijken Woords te Kootwijk.

Namens den Kerkeraad,
A. J. W. MONNIK,
h. t. scriba.

Vergadering der Gecombineerde Classes uit Noord Brabant en Limburg op 30 en 31 October 1890.

De verschillende zittingen werden bijgewoond door 14—19 afgevaardigden uit 8 kerken waaronder 10 afgevaardigden met keurstemmen. De afgevaardigden van eene kerk waren met kennisgeving afwezig; en vanwege twee nog niet ontkomen kerken waren broeders als gasten tegenwoordig; terwijl uit een derde nog niet ontkomen kerk broeders verwacht — maar niet verschenen — zijn.

Na opening der eerste samenkomst en na onderzoek van credentiebrieven en presentielijst werd het moderamen aangewezen: Praeses Ds. F. H. J. Smith, scriba br. A. C. van Drimmelen, assessor: Ds J. H. Feringa. — Vervolgens werden de notulen gelezen; werd besloten de collecten voor de proceskosten in elke kerk te houden in de maanden Januari, April, Juni en October; en ook besloten, aan het eind der classes korte notulen te doen lezen.

De middagzitting van 1.30 tot 5 uur was publiek; als bizondere genoodigden waren de Christel. Geref. kerkeraden van Klundert en Zevenbergen aanwezig en het bestuur der plaatselijke zendingvereeniging. Van den Christelijk Geref. kerkraad van Dinteloord kwam een broederlijk schrijven in. Voorts waren er eenige honderden belangstellenden. Op dezen classicalen zendingsdag werd na opening het woord gegeven aan Ds F. Lion Cachet (Ds. A. van Veelo en Ds. P. J. W. Klaarhamer waren verhinderd), die een keurig referaat leverde over de groote behoefte aan kerkelijke Zending, vooral ook met het oog op onze verplichting jegens Oost-Indië; en — na eenig debat — in den arbeid op Midden-Java aanwees *welken* weg men z. i. op moest. Na eenige discussiën leverde Ds. J. H. Feringa het volgende referaat (als secundus van Ds. Klaarhamer), over de wijze waarop door kerken en classes in eigen kring de aanvaarding der kerkelijke zending ingevolge de te Leeuwarden genomen besluiten, moet worden voorbereid en aangevangen; tevens met behandeling van eenige bezwaren door plaatselijke toestanden. Ook hierna volgde discussie. Ten slotte werd zijn voorstel aangenomen dat de classes den volgenden dag deputaten zou aanwijzen om in deze van advies te dienen.

In de avondzitting traden Ds. Feringa en Ds. Lion Cachet op voor een 700 hoorders in bediening des Woords; de eerste over Job 31 : 26—28; de tweede over Romeinen 2 : 11, 12; waarna de genoodigden, na eenige woorden beiderzijds, vertrokken. Den volgenden morgen werd het rapport van de afgevaardigden ter Synode voortgezet; vervolgens geschiedt de rondvraag naar art. 41 D. K. en de voorlezing der permanente classisbesluiten met onderzoek naar haar naleving, waarbij het gevaarlijke wordt overwogen van het optreden zonder kerkelijke toelating, een plaatselijke grensregeling wordt gewijzigd, en mededeeling gedaan door eene kerk van de vervolgingen, die men haar aandoet. Hierna wordt de »korte predicatie" gehouden, en in de pauze geschieden de verrekeningen.

Na de pauze worden als deputaten voor tusschentijdsche approbatiën of losmakingen aangewezen Klundert en Moerdijk; ter kerkvisitatie de broeders Ds. Smith en Ds. Feringa met tot secundi voor hun gemeenten de broeders C. Rubsaam en A. C. van Drimmelen; voor de hulpbehoevende kerken Ds. J. H. Feringa en K. Dane Czn te Oudemolen bij Willemstad. Men zende aanvragen en mededeelingen in bij Ds. Feringa en make de gelden der nog vóór 1 Dec. te houden eerste collecte over aan broeder Dane. De kerk van Klundert wijze uit haar midden aan één dienaar des Woords, één opziener, één armverzorger en één ander gemeentelid om ter volgende classe een schriftelijk advies in te dienen aangaande localen en classicalen voorloopigen zendingsarbeid. Nu volgen rapporten en besprekingen inzake vrijmaking der kerken; de deputaten worden allen gecontinueerd. Vragen om ondersteuning van de kerken van Helmond en Moerdijk worden naar de benoemde deputaten verwezen. Onder zekere voorwaarden wordt het aanstellen van een vasten oefenaar — hoewel in beginsel afgekeurd — om den bestaanden nood toegestaan aan de kerken van Sprang en Vrijhoeve-Capelle. Deputaten worden aangewezen, om na nakoming dezer voorwaarden machtiging te geven. Met nadruk wordt er op gewezen, dat hier van »beroepen" of »bevestigen" natuurlijk geen sprake kan zijn, dewijl een oefenaar geen ambt heeft. Roepende kerk is Fijnaart. Vergaderplaats en tijd, D. V., 10 Februari 1891 te Moerdijk.

Namens de classe:
A. C. VAN DRIMMELEN,
h. t. scriba.

WETSINGE SAUWERT, 30 Oct. Heden vergaderden alhier de kerken in de gecomb. classes van Groningen. Alle kerken (7) hadden hunne afgevaardigden gezonden. Ds. Teves heette de afgevaardigden welkom namens de saamroepende kerk, en ging na 't zingen van Ps. 119 vs. 3, voor in 't gebed en de lezing van Jesaja 26, naar aanleiding van welk Schriftwoord de kerken werden herinnerd welk een zegen de Heere gaf, die ons uitleidde en verloste, maar hoe wij te maken hebben, dat wij door lauwheid dien zegen niet verzondigen. Daarop werd de vergadering saamgesteld. Ds. Goeree nam ditmaal 't praesidium waar en sprak over 't gewicht der examina in onze kerken, en de verantwoordelijkheid tevens dezer vergadering tegenover alle kerken, zoo wij het er licht mede opnemen, daar onkunde de moeder is van vele dwaling. De notulen worden goedgekeurd en kennis genomen van eenige ingekomen stukken, waarop het examen praeparatoir plaats vindt van den heer H. M. Dethmers, candidaat aan de Vrije Universiteit. Ds. Ringnalda onderzocht hem in de exegese (N. T.). Ds. Goeree in de exegese (O.-T.). Ds. Teves in de dogmatiek en Ds. Stroes in de practica. Na eenig beraad wordt tot toelating besloten. Gewichtige bespreking hadden voorts in deze vergadering plaats over de houding van de kerk van Spijk, waar men ondanks de voorwaarden bij de aanstelling van een vasten oefenaar tot dusver weigerachtig bleef over te gaan tot het beroepingswerk. Met het oog op de besluiten der Synode oordeelt de classis, dat in die kerk niet langer die toestand mag bestendigd en die kerk als vacant dient behandeld te worden, waarom ook de vacaturedienst op die wijze geregeld wordt. Den kerkeraad wordt ernstig op 't harte gebonden de gemeente te houden in de Gereformeerde sporen. Het rapport der kerkvisitatie te Spijk wordt met een enkele opmerking voor kennisgeving aangenomen.

De rondvraaag naar art. 41 D. K. was bevredigend. Op een verzoek der kerken van Wagenborgen en Wetsing Sauwert wordt besloten, deze noodlijdende kerken dringend aan te bevelen bij deputaten Synodi, maar tevens de kerken in deze classis te verzoeken alreede hulpe te bieden, welke echter verre van voldoende zal kunnen zijn en dus den steun van buiten niet overbodig maakt. Een voorstel der kerk van Bedum wordt aangenomen, dat eene roepende kerk gedurende de wintermaanden te Groningen mag saamroepen. Hierop werden consulenten en deputaten gecontinueerd, enkele zaken verschoven tot eene volgende classis en de kerk van Bedum aangewezen om de kerken saam te roepen tegen 28 Januari a.s. Ds. Stroes sloot deze 15e sessie met dankgebed.

q. t.
J. TEVES TZN.,
h. t. scriba.

Buitenland.

Duitschland. Uitslag van de beweging tot het verlaten der landskerk. — Strijd over zwart of wit.

De beweging door sociaal-democratische leiders op het touw gezet, om te bewerken dat de socialisten de landskerk zouden verlaten, heeft tot hiertoe weinig gevolg gehad. In het geheel zijn er 56 te Berlijn, het centrum der actie, geweest, die zich lieten schrappen; onder hen waren er verscheidene, die voor Roomsch te boek stonden. Dit bewijst niet dat de werkman, al is hij door de sociaaldemocratische denkbeelden vervoerd, nog eenige liefde voor de kerk der vaderen overheid, maar dat de socialisten zoo volmaakt onverschillig omtrent kerkelijke dingen geworden zijn, dat zij zich niet eens de moeite wenschen te geven om te zeggen dat zij geen deel meer uitmaken van de landskerk. De heer Vogtherr, die het vuurtje tegen de kerk aanstookte, beleeft weinig genoegen van zijne onderneming; op de partijvergadering te Halle hebben de hoofdleiders zijn drijven sterk afgekeurd, niet uit liefde voor de kerk, maar omdat men, gelijk Stöcker het uitdrukte, op de »boerenvangst" wil uitgaan, d. w. z. men zal trachten ook aanhangers te werven onder de landbouwende bevolking, en daarvoor is het noodig dat het wolvenhart verborgen worde onder een schapenvacht. Daarom verklaarde men te Halle den godsdienst voor eene private zaak, waarover ieder sociaaldemocraat kon oordeelen gelijk hij wilde, schoon men te voren in menige andere vergadering der partij, geheel andere woorden had doen hooren. Ten onzent worden immers ook de liberalen tegen de verkiezingen vroom, of openbaren zij zich als vrienden der Hervormde kerk.

Te Berlijn is door de kerkelijke liberalen een jammerlijke strijd aangebonden. In plaats van te strijden over beginselen, ging men eene agitatie op touw zetten; naar aanleiding van een besluit van het Brandenburger Consistorium, betrekking hebbende op de kleeding van de meisjes, die tot belijdenis des geloofs werden toegelaten. Die kleeding moest voor Berlijn volgens het Consistorium *zwart* zijn, terwijl sommige ouders er opgesteld waren, dat hunne dochters in het wit zouden »confirmirt" (bevestigd) worden. Daarvan zochten liberalistische mannen gebruik te maken; zij organiseerden twee groote vergaderingen in de Parochie van Sion en van het Heilige Kruis, waarop, onder de krachtige oppositie van meer positief gezinde lieden resolutiën werden aangenomen, die de handeling van het Consistorium heftig veroordeelde, schoon dit kerkbestuur niets anders gedaan had, dan de predikanten in de bewuste circulaire te wijzen op de bestaande gewoonte, terwijl het tevens zijn overtuiging uitsprak, dat het op sociale gronden noodig was, om bij de gebruikelijke kleeding in het zwart, te blijven. In de Sionsgemeente kon de resolutie waarbij de handeling van het Brandenburger consistorium werd gegispt, slechts met eene kleine meerderheid worden doorgedreven. Wij dachten bij het lezen van het verslag dier vergadering aan den Romeinschen keizer, die terwijl er hongersnood in Rome heerschte, door zijne schepen zand liet halen uit ver verwijderde gewesten om daarmede zijne tuinen te verfraaien. Hoeveel ellende in Duitschland's hoofdstad schreit om hulp en men discussieert en neemt resolutien aan om goed of af te keuren, dat de dametjes in een zwarten of in een witte japon ter kerk zullen gaan, wanneer zij voor het eerst zullen communiceeren! Hoe is dit mogelijk bij ernstige mannen.

Bij de discussiën over het bovengenoemd, op zich zelf beschouwd nietige vraagstuk, werd der liberale partij verweten dat schoon zij nog steeds de meerderheid in den kerkeraad der gemeente heeft, zij alles wat tot bevordering van het kerkelijk leven strekken kan, tegenhoudt. Terwijl er groote behoefte is aan meerdere kerkgebouwen, doet de liberale kerkeraad van de Sion gemeente niets dan der vereeniging tot het stichten van kerkgebouwen alle mogelijke zwarigheden in den weg leggen. Wij vermoeden dat de liberale partij bevreesd is dat wanneer het aantal kerkgebouwen vermeerdert, de orthodoxen de overhand zullen verkrijgen, anders kunnen wij den tegenstand niet begrijpen. In elk geval blijkt het dat wanneer twee partijen om de heerschappij strijden, de dingen die allereerst op de hand gelegd zijn verzuimd worden. Wanneer zal men het in Duitsehland gaan inzien, dat het stelsel eener landskerk met de vorst des lands aan het hoofd als operate bisschop, de kerk maakt tot een aanhangsel van den staat, onbekwaam om de werken des vredes te doen waartoe zij geroepen is?

Rusland. Toenemende verdrukking van het Duitsche element.

De Baltische oxthodoxe broederschap, die ten doel heeft de Luthersche Letten en Estlanders voor de Grieksch oxtodoxe kerk te winnen, hield den 15ten October hare feestelijke jaarvergadering. Dat deze broederschap gemakkelijken arbeid heeft, althans weinig tegenstand heeft te vreezen, blijkt hieruit dat het den Lutherschen predikanten, met bedreiging van zware straffen, verboden is om hunne gemeenteleden ook maar af te raden om tot de Grieksche kerk over te gaan.

De broederschap heeft hare vertakkingen of afdeelingen in het verloopen jaar van zeven tot negen gebracht. Bovendien heeft men in de steden Windau, Libau, Tuckum, Riga en op het eiland Oesel broederschappen, die hetzelfde doel najagen. Er werden in de Oostzeeprovinciën in het verloopen jaar 300,000 exemplaren vlugschriften en verklaringen van de Russische feestdagen en van de gebruiken der Grieksche kerk verspreid. De geldmiddelen der broederschap verkeerden in den besten toestand.

Wederom is een vonnis geveld over een predikant, die beschuldigd werd, ambtelijke handelingen verricht te hebben voor personen, die tot de Grieksch-oxthodoxe kerk behooren. De rechtbank van Werro veroordeelde den hulppredikar F. Lerius om bovengemelde reredenen tot een gevangenisstraf van twee maanden en tot ontzetting uit zijn ambt, ja zelfs ontnam deze hem zijne waardigheid als geestelijke.

Het schijnt wel alsof de Russische regeering hare vijanden niet zoozeer in de Nihilisten als wel in de Duitsche elementen ziet. Als men weet dat in den regel zij die tot de Luthersche kerk willen overgaan na eerst Grieksch orthodox te zijn geweest, menschen zijn die eerst Luthersch waren maar hunne kerk verlieten, door schoone voorspiegelingen van de agenten der Grieksche kerk verleid, dan zullen ons de handelingen der rechtbanken tegenover Luthersche ambtsdragers dubbel hard toeschijnen.

Maar niet alleen in de Oostzeeprovinciën, maar door geheel Rusland zoekt de Russische regeering het Duitsche element te willen onderdrukken. In de provinciën Volhynië, Padolië en Kiew, is het den Duitschers sedert 1e. October verboden, ook maar één morgen land te koopen. Bovendien zijn de Duitsche voorschotkassen voor den landbouw gesequestreerd, d. i. door de regeering in bewaring genomen, terwijl de wet, waarbij de stukken grond die in de Duitsche koloniën aan een huisgezin waren toegewezen, steeds overgingen op den oudsten zoon, opgeheven is, omdat het aan die wet geweten wordt, dat de Duitschers zich steeds meer grondbezit verwierven. In alle Duitsche scholen moet voortaan onderwijs in de Russische taal gegeven worden; den onderwijzers, die de Russische taal niet kennen, is, om haar aan te leeren, een tijd van vier maanden gegeven. Wat deze maatregel voor grensstreken beteekent, blijkt uit het feit, dat in een streek tot hiertoe 15 Russische en 32 Duitsche scholen en in een andere 28 Russische en 83 Duitsche scholen bestonden.

Trots de herhaalde bezoeken van den Duitschen Keizer aan den Czar van Rusland, blijkt uit het bovenstaande, dat de verhouding tusschen de beide rijken steeds meer gespannen wordt.

Engeland. Begrafenis van mevrouw Booth.

Men schrijft uit Londen aan het *Journal de Genève*:

De ter aarde bestelling van de moeder van het heilsleger leverde een aandoenlijk en een treurig schouwspel op. Aandoenlijk door de uiting van oprechte droefheid, vereering en geestdrift door de menigte van soldaten die zoo dikwijls de liefderijke vermaningen der overledene hadden gehoord; droevig door de zoo lange tentoonstelling van het lijk dat reeds in een staat van ontbinding verkeerde, hetgeen altijd het geval is waaraan iemand aan kanker gestorven is, waardoor bovendien de openbare gezondheid in gevaar wordt gebracht.

Maar bovendien heeft het velen gestuit, dat de hoofden van het leger het lijk hebben geëxploiteerd, door aan de deur geld te verzamelen als ware het een wereldsche tentoonstelling. Men kan dit niet goed maken, door te zeggen, dat men daarmede de goede werken van het leger zoekt te bevorderen.

Men berekent dat gedurende de tentoonstelling van het lijk, van Zondag tot Maandag 70,000 nieuwsgierigen rond de lijkbaar hebben gedefileerd, om het gelaat te zien, waarop van uur tot uur de ontbinding te zien was.

De ceremonie die Maandags gehouden werd, was, wat het godsdienstig deel aangaat, schitterend; om de ontvangsten niet te doen ophouden, stelde men de begrafenis op Dinsdag uit. De mist die gisteren heerschte heeft het succes van de voorgenomen optocht in den weg gestaan, door een donkeren mantel te werpen over het einde op deze al te zeer theatrale voorstelling.

Men vraagt zich af of eenige honderduizenden guldens in de kas van het leger gevloeid opwegen tegen de treurige uitwerking van dergelijke handelingen en tegen het verlies aan sympathie en waardeering."

WINCKEL.

Voor Kinderen.

Zijn meester gevonden.

Dicht bij de groote woestijn, ten noorden van Perzie, woonde een sheik of vorst, die Ben Achma heette.

Hij was om zijn groote wijsheid algemeen bekend, en daarom, hoewel hij slechts over een klein land regeerde, kwamen van wijd en zijd menschen tot hem, opdat hij hun twisten zou beslechten, en gelijk hij dan uitspraak deed was het ook.

Op zekeren dag kwam een groote karavaan uit de stad Mesjid nabij de woonplaats van den sheik, en sloeg daar haar tenten op. Daarna zett'en zich de mannen neer in 't veld, of lieten de kameelen aan de bron drinken. De sheik ging tot hen om hen te groeten.

Nu gebeurde het dat hij twee Arabieren, die bij de bron hun pijpen lagen te rooken, met elkaar hoorde spreken.

»Hij kan heel den Koran wel opzeggen," hoorde hij den een uitroepen. Althans hij weet wat er in elke socra (hoofdstuk) staat.

»Hij kan nog wel meer," sprak de ander. »Het is niet mogelijk zijn wijsheid te bedriegen."

Ben Achma werd nieuwsgierig, vooral wijl hij dacht dat zij misschien *hem* bedoelden. Om zekerheid te hebben trad hij op hen toe en sprak tot den een, een kameeldrijver:

»Ik hoorde u daar juist de wijsheid van iemand roemen. »Zeg mij toch over wien gij spreekt?"

»Wel, was het antwoord, wie zou ik anders bedoelen dan Halil, den Khalif (beheerscher)